

Soovitused

4. Juurdepääsetavus

4.2. Kognitiivne juurdepääsetavus

Kognitiivne juurdepääsetavus tähendab sellise keskkonna loomist, kus erineva kognitiivse võimekusega õpilastel on võimalik õppematerjale ja -tegevusi täielikult mõista, nendega tegeleda ja neist kasu saada. See hõlmab **selgete juhiste, visuaalsete abivahendite, lihtsustatud keele, pindlike õpetamismeetodite ja toetavate tehnoloogiate** kasutamist, et tagada kõigi õpilaste osalemine ja edu õppimisel.

Puuduliku kirjaoskuse (eriti lugemise mõistmise poollest), intellektuaalse puudega ja klassis kasutatavast keelest erinevat emakeelt kõnelevate õpilaste jaoks võib õppe sisu muuta juurdepääsetavaks **nn lihtsa keele** või tõsiste suhtlemisraskustega õpilastele piktogrammide abil.

Need meetodid aitavad ületada suhtluslünki ja edendada kaasatust haridusasutustes.

4.2.1. Lihtne keel

Lihtne keel on kirjutamise või rääkimise meetod, mille eesmärk on muuta teave selgeks ja kergesti mõistetavaks. Selles kasutatakse **lühikesi lauseid, lihtsat sõnavara ja selget struktuuri**, mida sageli **toetavad visuaalsed abivahendid**, et tagada juurdepääsetavus laiale publikule.

Tutvu siin näiteks puuetega inimeste õiguste konventsiooniga (ÜRO, 2006) lihtsas keeles: [LINK](#).

Järgige alljärgnevat soovitusi, et tõlkida oma õppematerjalid lihtsasse keelde.

Soovitused

SÕNAVARA	SOOVITUS	NÄIDE
LIHTNE JA ÜHTNE SÕNAVARA	Kasutage sageli kasutatavat ja lihtsat sõnavara. Kasutage kogu tekstis sama objekti või fakti tähistamiseks järjepidevalt sama sõna.	
LÜHENDID	Vältige akronüüme ja lühendeid; kui see on vältimatu, selgitage neid.	
SELGITAGE RASKEID SÕNU	Vältige liiga paljude abstraktsete, tehniliste või keeruliste terminite kasutamist. Kui need on hädavajalikud, lisage selgitus.	
SÕNASTIK	<p>Lisage sõnastik.</p> <p>Kasutage sõnaseletusi – lühikesi selgitusi, mis on paigutatud sõna või väljendi lähedale.</p> <p>Pikkade tekstide jaoks looge sõnastik.</p> <p>Joonige sõnastiku sissekanded tekstis alla.</p> <p>Selgitage alati, kuidas sõnastikku kasutada.</p>	
SÜNTAKS JA GRAMMATIKA	SOOVITUS	NÄIDE
LAUSED	Looge keelest sõltuvalt lühikesed ja lihtsad laused, pidades silmas grammatikat ja süntaksit. Võimaluse korral lisage igasse lausesse ja igale reale ainult üks mõte. Ärge lisage rohkem kui kaks ideed ühe lause kohta.	Saksa ja inglise keeles järgige järjekorda „alus + öeldis + sihitis“.
LÕIGUD	Kasutage lõiguvahesid, et eraldada erinevaid mõtteid sisaldavaid lauseid või fraase.	

Soovitused

SÜNTAKS JA GRAMMATIKA	SOOVITUS	NÄIDE
	Ärge poolitage lõike. Kui see ei mahu täielikult lehele, viige see tervikuna järgmisele lehele.	
AKTIIVNE VERBIVORM	Kasutage aktiivset verbivormi.	
JAATAVAS VORMIS LAUSED	Kasutage jaatavaid lauseid. Erand: kui eitav lause on selgem ja otsekohesem. Näiteks lihtsate keeldude puhul: „Suitsetamine keelatud.“	
VERBID	Eelistage lihtsaid verbivorme. Kasutage võimaluse korral olevikku.	
ASESÕNAD	Vältige nimede asendamist asesõnadega. Erand: sõna, millele asesõna viitab, on kergesti tuvastatav (näiteks: Elisa mängib palliga. Ta tahab saada jalgpalluriks).	
ARVUD	Kirjutage numbrid numbrimärkidega. Kirjutage suured paljudest numbrimärkidest koosnevad numbrid sõnadega, kasutage kvalitatiivseid võrdlusi või asendage need võimaluse korral terminitega nagu „mitu“, „tuhanded“ või „miljonid“.	
KUJUNDUS	SOOVITUS	NÄIDE
TAUST	Ärge kasutage tausta, mis raskendab teksti lugemist. Kasutage tekstiga hästi kontrasteeruvat ühtlast värvi.	

Soovitused

KUJUNDUS	SOOVITUS	NÄIDE
VÄRVID	<p>Vältige paljude erinevate värvide kasutamist. Kasutage värve mõõdukalt ja võimaluse korral lisage muid eristavaid tunnuseid.</p> <p>Tagage piisav kontrastsus (kasutage kontrasti kalkulaatorit).</p> <p>Vältige punase ja rohelse kontrasti.</p>	
KIRJATÜÜP	<p>Seriifideta kirjatüübid, nagu Arial, Calibri, Cambria, OpenDyslexic või Verdana, on üldiselt kergemini loetavad tänu oma selgetele joontele ja dekoratiivsete kaunistuste puudumisele; samuti on need litsentsivabad kirjatüübid.</p> <p>Kasutage kirjasuurust 12–16. Standardne suurus on 14, kuid optimaalne suurus võib olenevalt kirjatüübist erineda.</p>	
KIRJATÜÜBI STIIL	<p>Vältige kaldkirja, allajoonimise, varjude, kontuuride ja reljeefse trükikirja kasutamist.</p> <p>Kasutage paksu kirja ainult oluliste sõnade või sõnastikus või sõnaseletustes selgitatud sõnade esiletõstmiseks.</p> <p>Ärge kirjutage kõike suurtähtedega keeltes, kus kasutatakse suuri ja väikseid tähti. Kasutage suurtähti ainult lõigu või pealkirja alguses, pärast punkti või nimeses.</p>	
JOONDUS	<p>Kasutage ladina tähestikuga keelte puhul vasakjoondust ja märgipõhiste keelte puhul rööpjoondust.</p>	

Soovitused

KUJUNDUS	SOOVITUS	NÄIDE
POOLITAMINE	Ärge poolitage sõnu; kirjutage alati kogu sõna ühele reale. Vältige sidekriipse rea lõpus.	Kasutage: „See on näide tervest sõnast ühel real.“
RIDADE VAHE	Kasutage minimaalselt 1,5-kordset reavahet ja kohandage seda kirjasuuruse ja teksti kuvamise viisi alusel.	
LEHEKÜLGEDE NUMBRID	Nummerdage teksti leheküljed, kasutades suuremat kirjasuurust kui ülejäänud tekstis.	
STRUKTUUR	Muutke sisu struktuur visuaalselt selgeks, näiteks pealkirjade või hierarhiliste tasemete, lõikude ja tühjade väljade abil; kasutage loetelupunkte.	
PEALKIRJAD	Lisage igale lehele vähemalt üks pealkiri. Pealkirjadel võib olla maksimaalselt 3 taset.	
TEKSTIVÄLISED ELEMENDID	SOOVITUS	NÄIDE
PILDID	Kasutage pilte (fotosid, joonistusi, illustratsioone) ainult juhul, kui need aitavad kaasa teksti mõistmisele või täiendavad seda. Pildid tuleks paigutada teksti lähedusse. Püüdke need paigutada kohta, kus need ei mõjuta loetavust. Paigutage need teksti serva või tekstiploki ülaossa.	

Soovitused

TEKSTIVÄLISED ELEMENDID	SOOVITUS	NÄIDE
	Sama kontseptsioon peaks alati olema esindatud sama pildiga.	
	Kasutage võimaluse korral kõrge resolutsiooniga värvilisi pilte.	
	Lisage digitaalses sisus leiduvatele piltidele asetekst.	Siin on juhised aseteksti lisamiseks: LINK